

Het kunsten ——— ——— landschap

EEN SCHETS ANNO 2020 & EEN VERHAAL VOOR DE TOEKOMST

in Turnhout

INHOUD

Inleiding

p.7

01

Organisaties, cijfers en context

p.16

02

Tien observaties over de eigenheid van het kunstenlandschap in Turnhout

p.30

Quickscan van het Kempense kunstenlandschap

p.40

03

Charter: de gedeelde ambities van het Turnhoutse kunstenlandschap

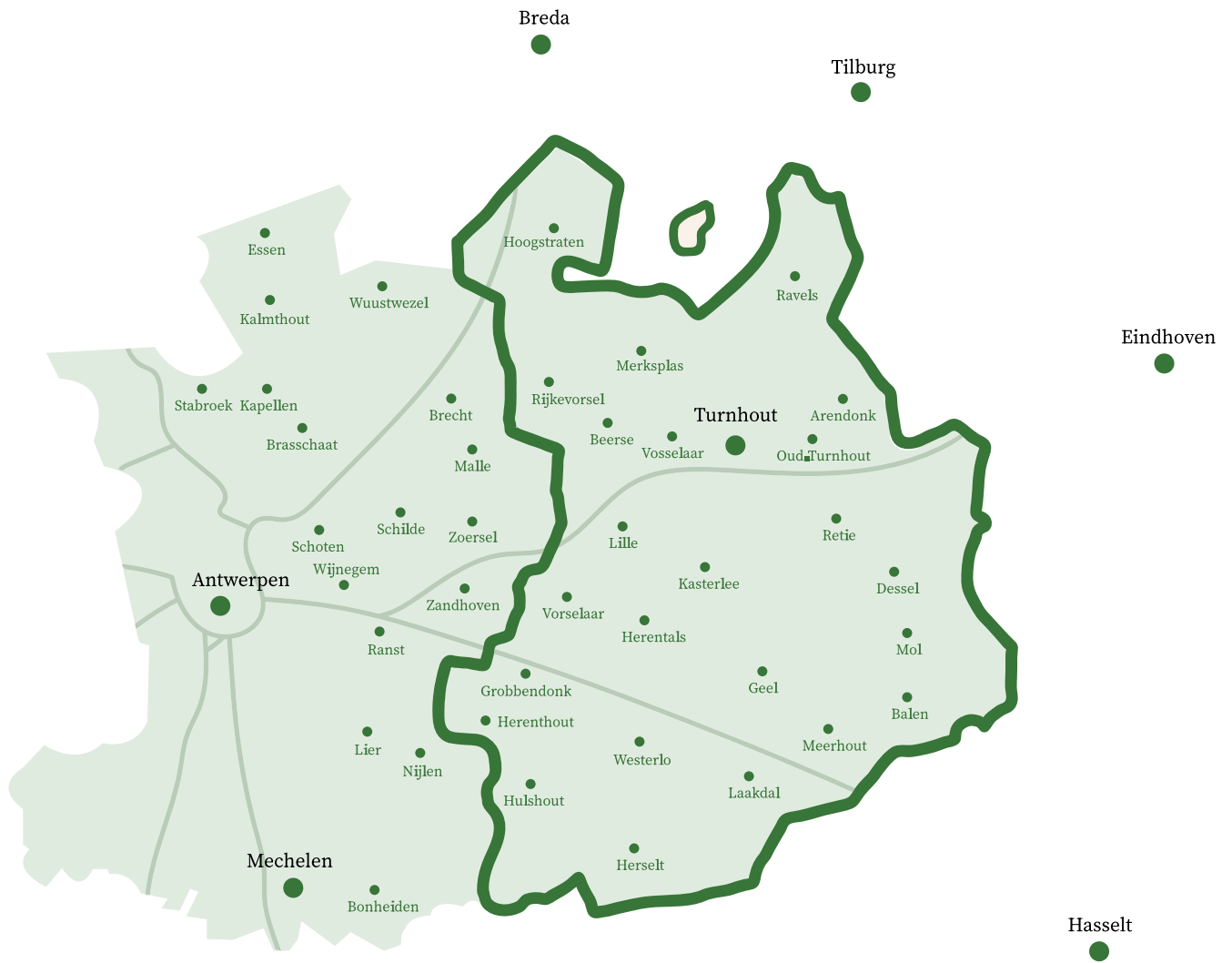
p.50

De partners voorgesteld

p.56

Colofon

p.64

- regio Kempen
- Provincie Antwerpen

In Turnhout ontmoeten lokaal en internationaal elkaar. Het kunstenveld is voor een kleine centrumstad divers en uitgebreid. Veel aandacht gaat naar

inleiding

het oppikken van startend individueel talent. Samenwerking met andere maatschappelijke sectoren vergroot het draagvlak voor de kunsten. Zo is een ecosysteem ontstaan van organisaties die onderling samenwerken; een rijke

humuslaag waarin het fijn groeien is. Publiek en deelnemers komen uit de hele provincie en daarbuiten. Turnhoutse initiatieven gaan hechte banden aan met het kunstenveld in de Kempen en groeien tot ver buiten de landsgrenzen. Meerdere kunstorganisaties hebben (inter)nationale betekenis. Bovendien brengt de perifere ligging in de Kempen, de provincie en het land uitdagingen maar ook opportuniteiten met zich mee. De grenspositie vormt een rem, maar biedt ook potentieel.

De Warande is het grootste cultuurhuis in de kleinste centrumstad. Het is kunnen groeien omdat de stad Turnhout de kunsten altijd een warm hart heeft toegedragen en erin geïnvesteerd heeft. Later kwamen er ook heel wat middelen van de provincie Antwerpen. Openheid en tolerantie in combinatie met gedurfde keuzes boden de ideale voedingsbodem voor innovatie en experiment. Zo zijn er sinds de jaren 70 verschillende organisaties ontstaan met vandaag de dag een sterk kunstenveld als resultaat.

de Warande © Bart Van der Moeren

Focus van deze landschapstekening

Deze nota brengt het kunstenlandschap in Turnhout in beeld. Turnhoutse kunstenorganisaties kunnen de landschapstekening gebruiken als achtergrond voor hun subsidieaanvraag bij de Vlaamse Overheid, en voor gesprekken met andere partners en subsidiegevers. Het document is ook een aanzet voor het lokaal bestuur om zich met verve en met onderbouwde argumenten achter zijn kunstenorganisaties te scharen. In het charter formuleren de Turnhoutse kunstenorganisaties en het lokaal bestuur Turnhout hun gedeelde ambities.

Het initiatief voor deze landschapstekening ligt bij het lokaal bestuur Turnhout én de kunstenorganisaties die convenantpartner zijn van de Stad. De landschapstekening en charter kwamen tot stand in een reeks gesprekken in 2020.

Doel: van kwetsbaarheid naar sterkte

Het lokale kunstenlandschap is verscheiden en dynamisch. Daarin liggen kiemen en kansen. Echter, het landschap is ook kwetsbaar omdat het in stand gehouden wordt door een beperkt aantal organisaties en kunstenaars. Het ecosysteem dat we beschrijven zou door het hypothetisch wegvallen van één of meer spelers uit dit veld meteen verstoord worden.

We schrijven deze nota in een periode waarin de cultuursector zware gevolgen ondervindt van de coronacrisis. Het kunsten-ecosysteem in onze stad en regio dreigt te worden ontwricht. Daarom is het meer dan ooit van belang om opportuniteiten aan te grijpen om het landschap te versterken.

De kunstenorganisaties nemen daarin zelf hun verantwoordelijkheid, door nog meer samenwerking en vernieuwing te zoeken en talent te blijven stimuleren.

De oproep aan de overheden - Vlaams, provinciaal en stedelijk - is om te zorgen voor garanties op een structurele basisondersteuning, voor grote én kleine organisaties en voor kunstenaars, met oog voor geografische spreiding. Die basis is onontbeerlijk om ook na deze crisis de dynamiek van het kunsten-ecosysteem te herstellen en uit te bouwen.

M000V © Beeldzoeker

STORMOPKOMST © Bart Van der Moeren

AR-TUR © Pieter de Ruijter

“Het is een vergissing om een film als representatie van een land te zien, het is eerder een raam vanwaar we vanuit ons eigen huis de wereld in kunnen kijken. MOOOV biedt daar niet enkel een mooi maar ook een broodnodig raamwerk voor.”

Mahdieh Fahimi, deelnemer Young Critics en Young Programmers

“MOOOV staat voor mij voor films die uitdagen en je meenemen naar een cultuur waar je weinig van kent. Hoe meer films je ziet, hoe meer je beseft dat er nog heel veel buiten je eigen leefwereld ligt.”

Arkasha Keysers, tijdelijke medewerker

Organisaties, cijfers en context

DE KUNSTENORGANISATIES IN TURNHOUT

Het Turnhoutse stadsbestuur vernieuwde in 2020 haar convenanten met elf kunstorganisaties: AR-TUR, De Mannschaft, HETGEVOLG, Kaaiman, Kunst in Zicht, MOOOV, Organroxx, Omnes, STORMOPKOMST, Stripgids en Theater Stap. De convenanten zijn afgesloten in onderling overleg en voorbereid door de partners zelf. De Cultuurbeleidscoördinatie Turnhout speelt een ondersteunende en verbindende rol in het landschap. De Warande heeft als provinciaal cultuurhuis een belangrijke rol als partner en uitvalsbasis van verschillende kunstorganisaties. Ook de Warande heeft een convenant en hechte samenwerking met de Stad. In deze landschapstekening brengen we de elf kunstorganisaties en de Warande in beeld, als ankerpunten in het Turnhoutse kunstlandschap. De organisaties zijn actief in alle disciplines: podiumkunsten, muziek, beeldende kunst, participatie, kunsteducatie, architectuur, film en letteren.

CIJFERS EN DATA

Gezamenlijk zorgden de genoemde kunstorganisaties en de Warande in 2019 voor ruim 5.200 activiteiten, van theatervoorstellingen en filmvertoningen, tot publicaties, workshops of tentoonstellingen. Daarmee bereikten de organisaties bijna 500.000 bezoekers en deelnemers vanuit heel Vlaanderen en daarbuiten.

Zo'n 2.800 activiteiten vonden in Turnhout plaats. Het andere deel vond plaats in de regio Kempen en in heel Vlaanderen. Onder meer de theatergezelschappen zorgen voor een sterke 'export' met speellocaties door heel het land en ook het buitenland.

De kunstorganisaties bieden werkgelegenheid aan ongeveer 90 personeelsleden (meer dan 70 VTE) en daarbij 190 freelancers. Jaarlijks vinden er rond de 36 studenten een stageplek in het Turnhoutse kunstenveld en worden nog eens 60 stagiairs van de lerarenopleiding betrokken bij scholenworkshops tijdens het MOOOV-festival. Ruim 300 vrijwilligers ondersteunen jaarlijks de activiteiten.

Het Vlaamse Kunstendecreet, alsmede de andere Vlaamse cultuurmiddelen via het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF) en Literatuur Vlaanderen, zijn zeer belangrijk voor het kunstlandschap in Turnhout. Van de 12 organisaties zijn er 9 gesubsidieerd via het Vlaamse kunstbeleid. AR-TUR, Kunst in Zicht en HETGEVOLG ontvangen een werkingssubsidie uit het kunstendecreet, gezamenlijk goed voor 580.000 euro. Daarnaast ontvangt ook theater Stap een werkingssubsidie van 300.000 euro, als een van de vijf organisaties 'buiten het Kunstendecreet'. MOOOV ontvangt werkingssubsidies via het VAF (540.000 euro) en Stripgids via Literatuur Vlaanderen (Vlaams Fonds voor de Letteren – 35.000 euro). De Warande krijgt subsidies via het Circusdecreet voor festival Plein de Cirque. STORMOPKOMST en Omnes maakte de laatste jaren succesvol aanspraak op projectsubsidies binnen het Kunstendecreet. Andere aanvragen voor projectsubsidies in het Kunstendecreet door Turnhoutse organisaties, waaronder De Mannschaft, de Ruimte, STORMOPKOMST, AR-TUR, Kunst in Zicht en de Warande, zijn niet gehonoreerd.

Cijfers in 2019

5.200
activiteiten

2.800 *in Turnhout*

2.400 *in Kempen, Vlaanderen
en daarbuiten*

500.000
bezoekers en deelnemers

90

personeelsleden (70 VTE)

190

freelancers

96

stagiairs

300

vrijwilligers

9 van de **12**

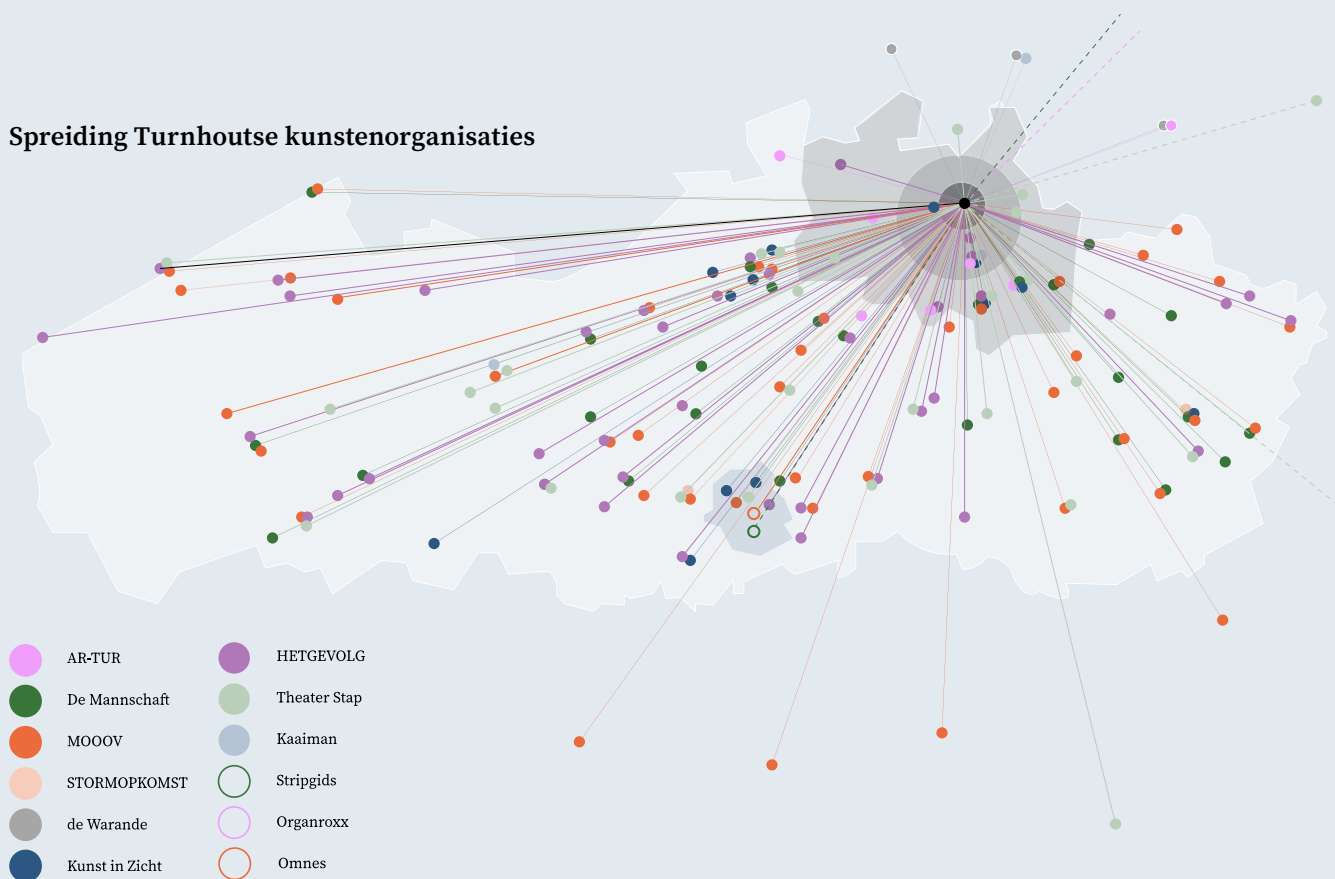
organisaties ontvangen subsidies uit het Vlaamse Kunstenbeleid

- werkingssubsidie Kunstendecreet:
AR-TUR, Kunst in Zicht, HETGEVOLG
- werkingssubsidie buiten Kunstendecreet:
Theater Stap
- werkingssubsidie VAF:
MOOOV
- subsidie Literatuur Vlaanderen:
Stripgids
- projectsubsidie Kunstendecreet:
STORMOPKOMST, Omnes
- projectsubsidie Circusdecreet:
de Warande

2,8 miljoen eigen inkomsten

(o.a. ticketverkoop, opdrachten, zalenverhuur en sponsoring)

Spreiding Turnhoutse kunstorganisaties

De organisaties financieren hun werkingen verder uit betoelaging van andere overheden en creëren eigen inkomsten van zo'n 2,8 miljoen euro per jaar, onder andere uit ticketverkoop, opdrachten, zalenverhuur en sponsoring.

De ondersteuning voor de kunstorganisaties vanuit het lokale bestuur Turnhout bedraagt vanaf 2020 jaarlijks 134.400 euro voor de convenantpartners, en zo'n 731.400 euro voor cultuurhuis de Warande. Stad Turnhout voorziet gespreid over drie jaar een coronagerelateerd herstelfonds voor de vrijetijdsector van ongeveer 1.4 miljoen euro. Ook professionele kunstorganisaties kunnen hier gebruik van maken, bijvoorbeeld voor een tussenkomst in de aan coronagerelateerde meeruitgaven of minderinkomsten, of in de organisatie van nieuwe of vernieuwende coronaproof activiteiten. De verdere uitgaven van het lokale kunst- en cultuurbeleid zijn:

Cultuurbudgetten Stad Turnhout	Bedrag in euro
Convenantpartners kunstorganisaties	134.400
Cultuurhuis de Warande	731.400
Fondsen	57.000
Bredere cultuurwerking (zonder personeelskost en investeringen)	
Stadsfestival	75.000
Musea	310.200
Bibliotheek	444.600
Werkingsubsidies verenigingen	34.500
Creative factory en de scherf	15.200
Dinamo	144.400
Jeugdhuis Wollewei	65.000
Projectencultuurcoördinatie	37.500
UITPAS	66.500

ANDERE CULTURELE SPELERS

Er zijn in Turnhout heel wat andere culturele spelers actief die bijdragen aan een levendige culturele biotoop. Deze spelers zijn onlosmakelijk deel van het Turnhoutse kunstlandschap. Die samenwerkingen tussen de organisaties zijn talrijk en sterk, en de lijntjes zijn kort waardoor initiatieven elkaar snel vinden.

Sociaal-culturele organisatie Dinamo is gevestigd in de Warande. Ze organiseert een ruim aanbod aan vrijetijdsbesteding door een actieve gemeenschap van vrijwilligers. Organisaties uit verwante culturele domeinen die Turnhout als thuisbasis hebben, zijn Erfgoed Noorderkempen en Avansa Kempen, voorheen Vormingplus.

In stad Turnhout zijn een groot aantal amateurkunstverenigingen actief binnen de sectoren beeldende kunst (fotografie, schilderen, keramiek, ...), theater en muziek (drie harmonies en een tiental koren). De theatergezelschappen betrekken soms professionele regisseurs. Figurentheater Propop heeft de Poppenzaal als uitvalsbasis: doelpubliek zijn kinderen tot en met 12 jaar. Ook in Turnhout gevestigd is professioneel platform OpMaat van theatermaker Ignace Cornelissen, dat kunsten, erfgoed en jonge kunstenaars tracht te verbinden.

Creative Factory stelt atelierruimte ter beschikking aan beeldend kunstenaars en organiseert tentoonstellingen. Doel is om deze plek aan de Begijnendreef te ontwikkelen tot een creative hub in de stad waar sociaal en cultureel ondernemerschap elkaar ontmoeten en stimuleren.

Collectief Dichterbij ondersteunt jonge dichters uit de regio en is een nieuw samenwerkingsverband aangegaan met de Turnhoutse bibliotheek. De Ruimte vzw profileert zich als sociaal-artistische organisatie en is een atelier en galerij voor beeldende kunst en zeefdruk. Verder is er een tentoonstellingsruimte in de Theobalduskapel.

Jeugdhuis Wollewei, de Warande en MOOOV werken samen in het project M I K S, dat zich focust op de ontwikkeling van nieuw artistiek talent. Dit project is gefinancierd vanuit het bovenlokaal cultuurdecreet, net als het project Collectieve Collectie Kempen van Kristof Van Gestel samen met onder meer Erfgoed Noorderkempen, de Warande, de Turnhoutse Musea en Kunst in Zicht, het project Woeste Grond van vzw Opmaat en Erfgoed Noorderkempen, en een project met gedetineerden van de Ruimte.

Musea Turnhout, de Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans en de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten en de Bibliotheek en Archief Turnhout zijn stedelijke instellingen die het landschap mee vormen en samenwerking opzoeken.

Zo richtte het Nationaal Museum voor de Speelkaart samen met onder meer Stripgids en Rock Paper Pencil FABLAB2300 op. De bibliotheek verhuist in 2021 naar de Warande-site, waardoor er nieuwe mogelijkheden ontstaan zoals we die al zien door de aanwezigheid van feestzaal Futur op dezelfde site.

“Wat een boeiende namiddag, inhoudelijk sterk en boeiend discours, interessante wisselwerking met verschillende actoren. Het gordijn voor het schouwspel ‘een betere dorpsarchitectuur’, hebben jullie mee geopend, het maakt ons enthousiast en blij.”

Kristil Bakermans, AIDarchitecten over AR-TUR

“AR-TUR is een organisatie die architecturale expertise verbindt met een participatieve aanpak. De organisatie schakelt vlot tussen droom en mogelijkheid en kan daardoor begeleiding op maat aanbieden.”

Roel Slegers, gemeente Retie

De Turnhoutse kunstenuorganisaties en andere culturele spelers.

AR•TUR	Omnes	andere culturele spelers
De Mannschaft	STORMOPKOMST	Dinamo, Erfgoed Noorderkempen, Avansa kempen, Propop, OpMaat, Creative Factory, Collectief Dichter• bij, De Ruimte, Theobalduskapel, UGC
MOOOV	Stripgids	stedelijke instellingen
HET GEVOLG	Kunst in Zicht	Begijnhofmuseum, Nationaal Museum van de Speelkaart, Taxandriamuseum, Bibliotheek en Archief Turnhout, Jeugdhuis Wollewei, Stedelijke Academie voor Muziek, Woord & Dans, Stedelijke Academie voor Schone Kunsten, feestzaal Futur
Kaaiman	Theater Stap	
Organroxx	de Warande	

Het Turnhoutse Deeltijds Kunstonderwijs (DKO) is sinds een paar jaar gecentraliseerd op de Kunstencampus in het nieuwe stadsdeel Turnova, in het hart van de stad. Het DKO heeft afdelingen in de regio in onder andere Arendonk, Beerse, Oud Turnhout, Retie, Vosselaar en Zoersel. Met bijna 125 leerkrachten en 2700 leerlingen is het een kweekvijver van (jong) talent. Het Heilig Graf in Turnhout biedt de richting 'Kunst en Creatie' aan in het secundair onderwijs.

In 2021 vindt de eerste editie van het tweejaarlijkse stadsfestival plaats, waarbij in co-creatie met de kunstorganisaties en de stedelijke diensten de dynamiek van het culturele veld zal worden getoond. Er komt een laagdrempelige, kwalitatieve en feestelijke zomerprogrammatie met veel aandacht voor het betrekken van het publiek en gedragen door de samenwerking tussen vele partners.

In de stad is heel wat culturele infrastructuur aanwezig: de zalen van de Warande, HETGEVOLG in de Otterstraat, bioscoop UGC, Theater Stap, de nieuwe 'culturele hub' aan de Begijnendreef, Jeugdhuis Wollewei, feestzaal Futur en de Kunstencampus.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN IN TURNHOUT

Cultuur: aanbod, participatie en tevredenheid ¹

Uit de Stadsmonitor Centrumsteden (2017) blijkt dat het aanbod van culturele activiteiten in Turnhout groot is in vergelijking met het gemiddelde aanbod in de provincie Antwerpen en dat in Vlaanderen. Dat is te verklaren doordat het aanbod in Turnhout ruimschoots de stadsgrenzen overschrijdt en zich richt op het publiek in de bredere regio. De tevredenheid van de inwoners over de culturele voorzieningen in de stad is hoog: 84% is tevreden. In de gehele provincie Antwerpen ligt het aantal inwoners dat tevreden is met 64% heel wat lager.

Het aanbod aan activiteiten van cultuurhuis de Warande is, gerelateerd aan het aantal inwoners, veruit het hoogste van alle cultuurcentra in de Vlaamse centrumsteden². Ze trekt meer dan 260.000 bezoekers per jaar. 74% van de geregistreerde bezoekers is van buiten Turnhout afkomstig.

In de jaren 2014-2018 bezochten jaarlijks gemiddeld 24.500 bezoekers de drie Turnhoutse musea (Speelkaart, Taxandria en Begijnhof). 14% van die bezoekers komt uit het buitenland, vooral uit Nederland. De bibliotheek blijft een gevestigde plek in de stad innemen en trekt, meer dan voorheen, jeugdige bezoekers aan.

Een groot deel (60%) van de inwoners van Turnhout bezoekt de bioscoop, een evenement, festival of museum.

Demografie en sociale cohesie³

Turnhout heeft bijna 46.000 inwoners. De laatste jaren groeit de stad met 500 tot 700 inwoners per jaar. De grootste groei van het inwonersaantal situeert zich in de leeftijdscategorie van de 65-plussers. Op dit moment bestaat 20% van de bevolking uit ouderen, en de vergrijzing en verzilvering zetten zich verder.

Ongeveer 80% van de inwoners heeft de Belgische nationaliteit waarbij de overige 20% voor het merendeel vertegenwoordigd wordt door Nederlanders en Oost-Europeanen. Het aandeel niet-Belgen neemt toe, zowel naar nationaliteit als naar herkomst. Verkleuring en migratie zijn kenmerkend voor iedere centrumstad. Zo valt het grote aandeel Oost-Europeanen op en de vaststelling dat meer dan de helft van alle kinderen van niet-Belgische herkomst is.

Van de inwoners van Turnhout heeft 79% vertrouwen in de medemens; maar het vertrouwen vertaalt zich niet in sociale contacten. De positieve houding ten opzichte van verschillende culturen neemt langzaam toe, maar is lager dan het gemiddelde van de centrumsteden.

Op wijkniveau is de sociale integratie lager in het centrum dan in de rand. 65% van de mensen voelt zich goed bij de burens, helpt elkaar en heeft vertrouwen in hun buurtbewoners. Een op zes inwoners doet aan vrijwilligerswerk.

Personen met een migratieachtergrond maken ook deel uit van een sterk verenigingsleven maar met een andere invulling dan 'klassieke' verenigingen gekend binnen de sectoren cultuur, jeugd en sport. Andere vormen zijn bijvoorbeeld nieuwe kerken of Villa Mescolanza, een huis van dialoog voor verenigingen van mensen met een migratieachtergrond of werking rond diversiteit.

Tewerkstelling⁴

Het aantal banen in Turnhout was in 2019 bijna 29.000, in 2015 waren dat nog 28.000 arbeidsplaatsen. Turnhout kent in 2019 een jobratio van 104,9 jobs ten opzichte van 100 inwoners op beroepsactieve leeftijd. Daarbij zien we net als in alle centrumsteden een dalende trend.

De werkzaamheidsgraad tussen de 20 en 64 jaar ligt op zo'n 69,8% in 2018, ten opzichte van het Vlaams gemiddelde van 74,2% en het gemiddelde in centrumsteden van 69,5%. De werkloosheidsgraad is vrij hoog in Turnhout met 11% in 2020, ten opzichte van het Vlaams gemiddelde van 6,3%. De werkloosheidsgraad volgt een dalende trend sinds 2015, maar Turnhout is hiermee een van de twee slechtst scorende steden in Vlaanderen.

In 2020 waren ongeveer de helft van de werkzoekenden laaggeschoold. Dit is een stijging ten opzichte van 2019. Ongeveer een derde van de werkzoekenden is langer dan twee jaar werkloos. De stijging bij werkzoekenden is groter bij mensen van EU-herkomst. Ook het aantal werkzoekende arbeidsgehandicapten is toegenomen ten opzichte van het jaar ervoor. In het algemeen is de werkloosheidsgraad gestegen in 2020 in vergelijking met 2019. Deze prognose was niet verwacht en kan voor een groot deel verklaard worden door corona. Er kunnen nog geen andere trends waargenomen worden aangezien veel afhangt van het economisch herstel na corona.

Van alle jobs in de stad wordt 70% ingevuld door werknemers van buiten de stad. 36% van de werknemers bij Turnhoutse bedrijven komen uit Turnhout, 7,7% uit Vosselaar, 6,7% uit Oud-Turnhout en 6,3% uit Beerse. Ongeveer 56% van de werkende Turnhoutenaars werkt buiten de stad.

Turnhout heeft veel tewerkstellingsplaatsen binnen de sociale economie: 24,3 per 1000 inwoners. Dat aantal ligt ver boven het gemiddelde van de 13 centrumsteden (7,9).

de Mannschaft

Armoede⁵

De gemiddelde welvaartindex voor Turnhout neemt af en is – na Antwerpen en Genk – bij de laagste van de centrumsteden. Ook de gezinsinkomens liggen lager dan het gemiddeld inkomen voor de 13 centrumsteden.

HETGEVOLG © Kris Dewitte

Ruimtelijk is er ook een ongelijke verdeling in de stad, waarbij de laagste inkomens voornamelijk gesitueerd zijn in het centrum.

85% van de personen in het bezit van een UIT-pas zijn mensen die recht hebben op een kansentarieef. Maandelijks zijn er gemiddeld een 490 deelnemers aan een 900-tal activiteiten. In deze cijfers zijn leerlingen die naar schoolvoorstellingen komen niet mee gerekend.

De kansarmoede-index voor Turnhout blijft hoog. Slechts zes steden in heel Vlaanderen scoren nog hoger. Inkomen, opleiding en arbeid zijn de criteria waarop de gezinnen van veel kinderen onvoldoende scoren.

”En of je nu kwetsbaar bent of niet, arm of rijk, dik of dun, of je nu stinkt of niet: dat is allemaal bijzaak. Hoofdzaak is: we gaan samen een stuk maken.”

Stefaan Degand, acteur over HETGEVOLG

“HETGEVOLG leerde ons anders kijken naar onze leerlingen, zonder vooroordelen. Een top project! Het is werken op maat van elke doelgroep.”

Annick, leerkracht van GO! medisch pedagogisch instituut, Kasterlee

**Tien observaties
over de eigen-
heid van het
kunstenlandschap
in Turnhout**

1. GROTE VARIËTEIT AAN SPELERS

De kunstorganisaties in Turnhout vormen samen een divers en actief landschap. Elke organisatie werkt vanuit een artistieke eigenheid en kwaliteit, en neemt een eigen plek in.

De organisaties die actief zijn rond letteren (Stripgids), muziek (Organroxx), film (MOOOV) en architectuur (AR-TUR) hebben elk een **specifieke focus binnen deze disciplines**, waarmee ze vanuit Turnhout een heel eigen positie innemen in het Vlaamse en internationale kunstlandschap. Stripgids focust op strips met de uitgave van een tijdschrift, maar is ook partner in projecten als Rock Paper Pencil dat creatief ondernemerschap stimuleert. MOOOV toont films uit alle delen van de wereld tijdens het jaarlijkse filmfestival en met vertoningen over heel Vlaanderen en verzorgt de distributie van wereldfilms in de hele Benelux. Organroxx richt zich op orgelmuziek in Vlaanderen en via een online platform en radio tot de wereld. AR-TUR onderscheidt zich in de architectuurcultuursector door de focus op de kwaliteit van de leefomgeving in dorpen en kleine steden.

Het landschap wordt aangevuld door organisaties die een **podium bieden aan diverse disciplines en het experiment opzoeken**. Enkele spelers organiseren een activerende programmering die zich richt op vernieuwing en verbinding van publieken: vernieuwende en experimentele kunstvormen gericht op kinderen (STORMOPKOMST), een uitwisseling met kunsten uit het Midden-Oosten en Noord-Afrika (Omnes), en het vertalen van kunsten naar een jong publiek en hun begeleiders via kunsteducatie (Kunst in Zicht). Diverse organisaties werken rond **theaterproductie**, met allen een eigen focus en maatschappelijk engagement: Theater Stap, HETGEVOLG, Kaaiman en De Mannschaft.

Cultuurhuis de Warande neemt een belangrijke rol op als podium voor uiteenlopende podiumkunsten en beeldende kunst, en als verbindend platform tussen organisaties en kunstenaars. Daarnaast wordt er in de Warande ook veel gecreëerd en geproduceerd. Het cultuurhuis neemt een belangrijke maatschappelijke rol op in de stad en regio door de verbinding te maken tussen kunstenaars en organisaties uit andere domeinen zoals zorg, jeugdwelzijn of sport.

2. INZETTEN VAN KUNST ALS GEMEENSCHAPSVORMENDE HEFBOOM

Meerdere organisaties werken aan participatieve vormen van kunstbeleving met een **sterk maatschappelijk engagement**. HETGEVOLG biedt mensen die leven in kwetsbare situaties een nieuw perspectief door ze actief te betrekken in de theaterpraktijk. Theater Stap zet als professioneel theatergezelschap mensen met een mentale beperking centraal in de kunstpraktijk. Kaaiman en De Mannschaft zetten in op het actief betrekken van jongeren. De theaterproducties vinden hun weg naar podia in heel Vlaanderen en daarbuiten. Ook Kunst in Zicht zet in op kunstparticipatie door kunstenaars en jonge publieken en hun begeleiders te verbinden via een eigen methodiek en zet kunsteducatie in binnen diverse sectoren als welzijn en onderwijs. Het werk van deze organisaties doet betekenisvolle momenten ontstaan, waarin deelnemers meer greep krijgen op hun persoonlijke ontwikkeling, hun sociale en fysieke omgeving en het publieke domein. De projecten starten vanuit de leefwereld van deelnemers, vanuit de urgenties die daar leven. Ook andere organisaties slagen erin diverse publieken te engageren door projecten naar gemeenschappen te brengen. Zo opent Stripgids de StripArk, een stripbibliotheek in een sociale woonwijk in Turnhout. MOOOV betreft anderstalige nieuwkomers actief bij het festival via samenwerkingen met Basiseducatie, OKAN en het Opgangcentrum van Arendonk.

HET KUNSTENLANDSCHAP IN TURNHOUT

In de zomer trekt MOOOV naar Turnhoutse wijken met zijn openluchtcinema, wat steeds een divers publiek aantrekt. De Warande werkt sinds 2018 met HIVSET, Basiseducatie en Kunst in Zicht aan Wereldklassen. Een bewustwordingsproject voor kinderen en ouders uit scholen met een cultureel divers publiek met het oog op een warme, interculturele samenleving. Het project bestaat uit een educatief, artistiek, kunsteducatief en sociaalartistiek luik, en wordt langzaam uitgerold over de hele Kempen.

3. KLEINSCHALIGHEID VAN HET LANDSCHAP

Het Turnhoutse kunstenlandschap kent een **kleinschaligheid op twee niveaus**: er is een klein aantal organisaties en de meeste organisaties zijn klein. Dat heeft voordelen: de organisaties zijn dynamisch en wendbaar, ze kunnen snel inspelen op maatschappelijke tendensen. Er wordt daardoor volop geëxperimenteerd. Ook zijn de lijnen tussen organisaties kort en is de drempel voor samenwerking onderling laag. De Warande speelt hierin een verbindende en stabiliserende rol door als thuisbasis van vele organisaties te fungeren. De kleinschaligheid gaat samen met een grootschalige ambitie: heel wat Turnhoutse kunstenorganisaties zijn doorgegroeid tot organisaties met (inter)nationale betekenis.

Onmiskenbaar brengt deze kleinschaligheid ook risico's mee: **het landschap is en blijft bijzonder kwetsbaar**. Budgetten staan al enige tijd onder druk, onder meer door het wegvallen van provinciale middelen en fikse besparingen op Vlaams niveau. Als er één van de spelers tussenuit valt, slaat dat ineens een gat in de diversiteit van het landschap. Het is nodig hier opmerkzaam op te blijven, de kleinschaligheid van het landschap te omarmen en met gericht beleid te ondersteunen. Naast het bestendigen van vaste waarden, blijft het belangrijk zuurstof te geven aan nieuwe initiatieven.

4. INTENSE SAMENWERKINGEN EN KORTE LIJNEN

Voor de organisaties in het Turnhoutse kunstenlandschap is de **lokale verankering** essentieel. De lokale samenwerkingen zijn intensief, zoals de sterke samenwerkingen tussen kunstenorganisaties onderling en die van de kunstenorganisaties met Cultuurcoördinatie Turnhout en tal van andere stedelijke diensten, bijvoorbeeld voor het nieuwe tweejaarlijkse Stadsfestival. Er wordt een duurzaam cultuurbeleid gevoerd met een solide ecosysteem als resultaat.

Cultuurhuis de Warande biedt een belangrijke voedingsbodem voor het lokale kunstenlandschap door haar uitgelezen artistieke aanbod en door de logistieke en infrastructurele ondersteuning voor culturele organisaties (bijvoorbeeld kantoor, repetitiezaal, presentatieplek, vergaderzaal...) via verhuur.

Ook zijn er sterke **transversale samenwerkingen** tussen organisaties binnen het kunstenlandschap en daarbuiten (welzijn, erfgoed, toerisme, bedrijfsleven, ...). Denk aan de samenwerking van HETGEVOLG en Theater Stap met lokale welzijnsorganisaties, van Kunst in Zicht met Blenders, van AR-TUR met de diensten ruimtelijk beleid van diverse lokale besturen in de regio, van MOOOV met het peuterspeelpunt en burgerinitiatief Campina Energie, en van Stripgids met partners als Cartamundi en Game Brewer. Ook de Warande gaat vele samenwerkingen aan met organisaties uit niet-culturele domeinen voor de verrijking van haar programma zoals met de Kempense gevangenissen, het Peuterspeelpunt, Buurtsport, T'ANTWOORD, Villa Mescolanza en diverse scholen en woonzorgcentra. De beschikbaarheid van een **betrokken gemeenschap van vrijwilligers** (een netwerk tussen organisaties en een eigen coördinator) met aandacht voor nieuwkomers (buddy-projecten), ondersteunt het Kunstenlandschap en betreft mensen bij de kunsten.

HET KUNSTENLANDSCHAP IN TURNHOUT

5. EXPERIMENTEREN IN DE LUWTE

Turnhout is sinds de jaren 60 een plek waar ruimte kan worden gevonden voor experiment, zo is de stad pionier wat betreft het jeugdhuis en het cultuurcentrum. Organisaties en individuele kunstenaars **groeien hier in de luwte**.

Doordat het aantal spelers beperkt is, biedt de lokale context voor organisaties blijvend **ruimte om te experimenteren**. STORMOPKOMST ontwikkelde haar nieuwe, multidisciplinaire profiel eerst in Turnhout en kon daardoor ook andere cultuurcentra in Vlaanderen overtuigen. Kunst in Zicht werkt tijdens de ontwikkelings- en onderzoeksfase van nieuwe projecten graag dicht bij huis, bijvoorbeeld het project Plantartica is ontwikkeld in een samentuin in Tielen.

6. RIJKE HUMUSLAAG

De stad is al lang een **voedingsbodem** voor artistiek talent (van Koen De Bouw over Stany Crets, langs Hans Op de Beeck via Jo Hermans over Charlotte Van den Broeck tot Harm Dens, ...). Er is ruimte voor **creatieve ontplooiing eerder dan concurrentie**.

Het lokale kunstenlandschap zorgt voor een **humuslaag** waarin (lokale) jongeren, kunstenaars, projecten en organisaties kansen krijgen, en waarin de organisaties hen een regionaal (en internationaal) podium bieden. Kaaiman geeft ruimte aan jongeren uit de stad en regio om zich creatief te ontwikkelen, net als jongerenprojecten zoals Schoon Jong Volk van MOOOV of M I K S. De Mannschaft tracht zoveel mogelijk regionale acteurs of medewerkers in te schakelen. HETGEVOLG gaat voluit voor de kunstenaar in elke mens en betreft mensen in een kwetsbare positie. De Warande geeft bewust een podium aan talent, via tentoonstellingen en artist-in-residence-programma's.

7. EXPORT DIE DE LOKALE BETEKENIS OVERSTIJGT

Heel wat kunstenorganisaties hebben een **nationale en internationale uitstraling en betekenis**. Theater Stap is extra bekend dankzij Tytgat Chocolat, maar speelt al lange tijd tournées tot in het verre buitenland (onder meer Iran). MOOOV en STORMOPKOMST zijn gegroeid vanuit de Warande in Turnhout en organiseren nu festivals in meerdere Vlaamse steden, MOOOV adviseert festivals in het buitenland en distribueert films niet alleen in België, maar ook in Nederland en Luxemburg. Stripgids organiseert een stripfestival met de Vlaamse cultuurprijs voor de strip en een kwaliteitsvol tijdschrift met verdeling in Vlaanderen en Nederland. Kunst in Zicht levert maatwerk aan het MAS, Texture Kortrijk, Bokrijk en cultuurcentra in heel Vlaanderen. De Mannschaft speelt voorstellingen door heel Vlaanderen, net als HETGEVOLG dat bovendien landelijke erkenning krijgt voor zijn innovatieve participatieve werkwijze. De Warande brengt voorstellingen van internationaal niveau naar de Schouwburg en de Kuub. In de Expozaal kan je topkunstenaars uit de hele wereld ontdekken. Gezamenlijke acties met De Pont in Tilburg zorgen hier voor veel publiek uit Nederland. Maar ook op het programma van de verschillende festivals, zoals Plein de Cirque, staan gezelschappen en artiesten van over heel de wereld.

8. (INTER)NATIONALE VERNETWERKING EN SAMENWERKINGEN

De Turnhoutse kunstorganisaties verbinden hun kennis en hun publieken via betrokkenheid in **landelijke en internationale netwerken**. Vanwege de ligging aan de grens zijn Nederlandse organisaties voor de hand liggende partners, zoals bij samenwerkingsprojecten van Kaaiman en HETGEVOLG. De Warande gaat regelmatig samenwerken aan met Tilburgse theaters en musea. AR-TUR staat mee aan de wieg van een grensoverschrijdend architectuurnetwerk met Noord-Brabantse collega-organisaties. MOOOV is erkend als uniek nomadisch arthouse door Europa Cinema en heeft een breed internationaal netwerk van festivals, producenten, sales agents, cineasten, ...

9. SPECIFICITEIT VAN DE REGIO KEMPEN

De **rurale omgeving** zorgt voor een eigenheid in de werking van de kunstorganisaties die hier actief zijn, bijvoorbeeld door thema's die daardoor aangereikt worden. Zo werkt AR-TUR rond uitdagingen in de architectuur en ruimtelijke ordening die in het bijzonder spelen in een rurale regio. Het publiek en de context vragen om een specifieke publiekswerking en programmering: onder meer STORMOPKOMST schuift kunstdisciplines naar voren die buiten de grote steden voor jongere doelgroepen minder aan bod komen. De eigenheid zit hem ook in een specifieke blik op de wereld, bijvoorbeeld De Manschaft maakt voorstellingen kijkend door de bril van de Kempenaar.

De Kempen heeft een **specifieke geschiedenis als grensregio**. Dit werd via het thema Randland/Hartland de focus van het festivaljaar 2012 als Cultuurstad van Vlaanderen. Het is evident om vanuit Turnhout de samenwerking over de grens te zoeken, zoals veel kunstorganisaties doen. Vele organisaties gaan ook inhoudelijk aan de slag met het thema van de grensregio. Voorbeelden hiervan zijn: theatervoorstelling 'Koek' (Inge Van Gestel), kunstparcours 'Tweespoor' (de Warande), theatervoorstelling 'Den Dodendraad' (Het Gevolg), de kortfilm 'De terugkeer van Sooi Dingemans' (Theater Stap), boek en tentoonstelling 'Kempenatlas' (AR-TUR), enzovoort.

10. KEMPENS KUNSTENLANDSCHAP: ENERGIEK EN FRAGIEL

We kunnen het Turnhoutse Kunstenlandschap onmogelijk beschrijven, wanneer we niet ook de blik richten op het kunstenlandschap in de hele regio Kempen. Als kleine centrumstad is stad Turnhout onlosmakelijk met de bredere regio verbonden, en omgekeerd.

De Turnhoutse kunstspelers zijn allen **verankerd in de Kempen**. MOOOV werkt samen met bibliotheken, socio-culturele organisaties en filmvertoners in de regio, Kunst in Zicht werkt samen met artistieke partners als Kunsthuis Yellow Art (Geel), en ook onder andere De Manschaft en HETGEVOLG hebben samenwerkingen met cultuurcentra in de regio. AR-TUR richt zich op heel de Antwerpse Kempen als zijn werkingsgebied en gaat samenwerkingen aan met diverse lokale besturen en actoren als de regionale erfgoedcellen en regionale landschappen. Cultuurhuis de Warande is een provinciale organisatie en vervult nadrukkelijk een regionale rol die de stad Turnhout overstijgt. Enerzijds stelt het cultuurhuis zich de opdracht om de bewoners van de regio te bedienen, wat blijkt uit de spreiding van bezoekers, anderzijds steekt ze stadsgrenzen over met voorstellingen en festivals op locatie, en werkt ze samen met heel wat artistieke en culturele partners in de regio, zoals de Singer, de Concertvereniging, Musica Divina en de andere Kempense cultuurcentra, vzw Straatrijk, Booty Rave, Loyalty en Erfgoed Noorderkempen.

HET KUNSTENLANDSCHAP IN TURNHOUT

De kunst- en cultuursector in de Kempen is **levendig en divers**. De regio bruist, er zijn diverse initiatieven, jonge kunstenaars (filmmakers, illustratoren, muzikanten, schrijfsters, acteurs, actrices, theatermakers, decorontwerpers...) staan op en positioneren zich naast de gevestigde waarden. Sommige kunstenaars zoeken net de Kempen op omwille van de kansen die ze hier krijgen of omwille van de rust en de mogelijkheid tot betaalbare atelierruimte. Er zijn een aantal sterke cultuur- en kunstenspelers en cultuurnetwerken die zorgen voor dynamiek en kansen in de regio (zie volgende pagina's).

Als we het kunstenedschap in de bredere Kempen bekijken, valt op dat dit **fragiel** is en er maar enkele spelers erin slagen een beroep te doen op Vlaamse middelen. De observatie van de kleinschaligheid van het kunstenedschap in Turnhout geldt net zozeer voor dat in de Kempen, en daarmee ook de noodzaak om het ecosysteem te versterken.

Kunst in Zicht © Dries Segers

“Het was superleuk, ik heb veel geleerd en heb dingen gemaakt waar ik niet van wist dat ik ze kon maken. Zoals kristallen en via water met kleurstof een tekening. Ik heb een nieuwe kunstenaar leren kennen, ik heb meegewerkt aan een kunstwerk en dat allemaal op een dag.”

Leon Mols, een deelnemer van 13 jaar over Kunst in Zicht

“Kunst in Zicht onderscheidt zich door zijn professionele manier van werken, een groot engagement en zijn brede denkwijze met een focus op een dialoog tussen leerlingen, procesbegeleiders, kunst en de wereld van vandaag. Als workshopbegeleider voel ik mij enorm gesteund en gestimuleerd om verder en dieper te werken en me te blijven ontwikkelen.”

Célia Fechas, actrice en procesbegeleider

Net als het kunstenaarslandschap in Turnhout, is het kunstenaarslandschap in de regio Kempen, kleinschalig maar dynamisch. Er zijn een aantal sterke cultuur- en kunstenaarsspelers en (cultuur-)netwerken die zorgen voor dynamiek en kansen in de regio.

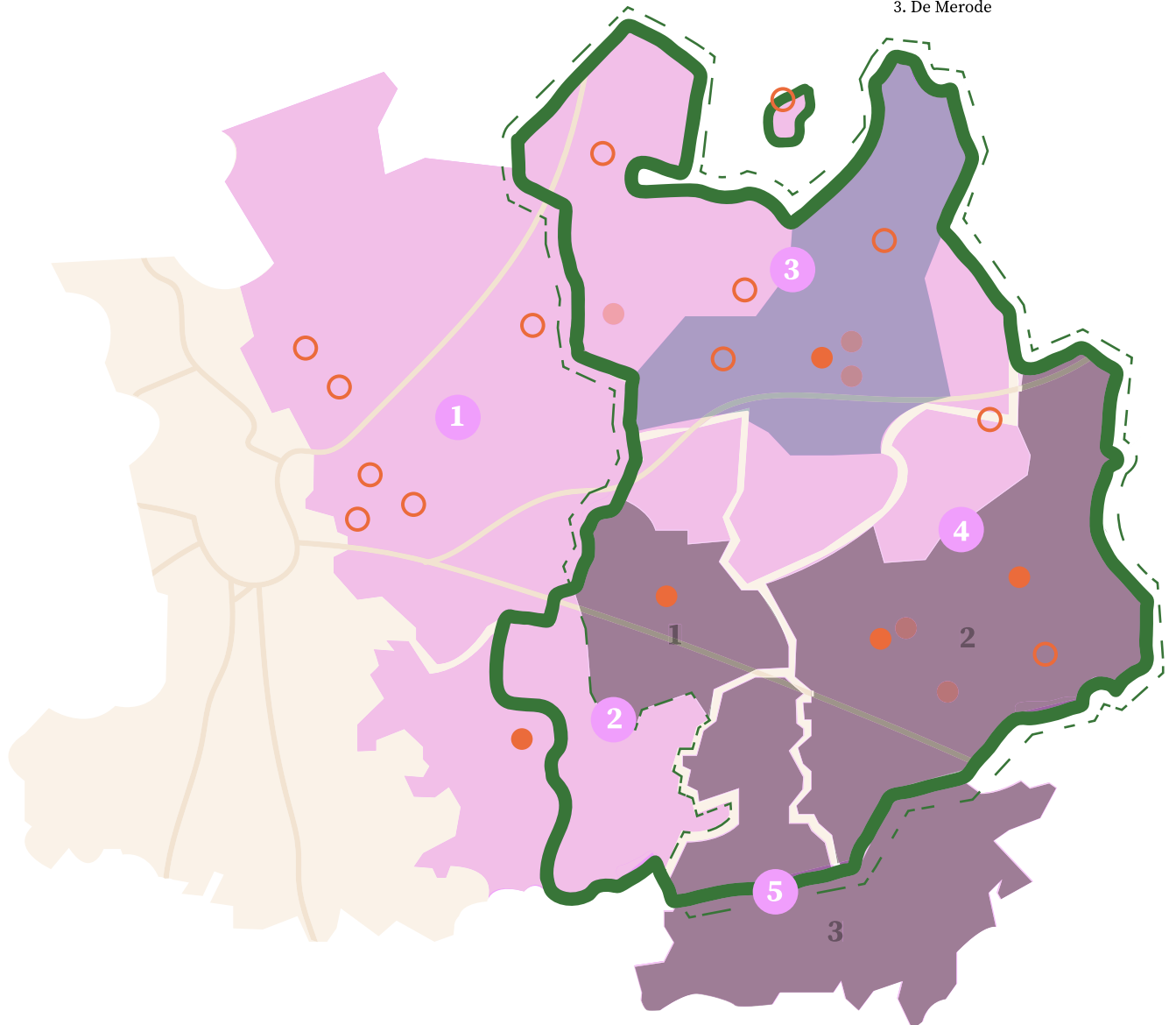
Een aantal bijzondere kunstenaarsorganisaties zijn gevestigd in de Kempen. Het **Frans Masereel Centrum** in Kasterlee is een Vlaamse instelling voor grafische kunstenaars. In Geel bevindt zich het **Kunsthuis Yellow Art**, een kunstenaarsatelier voor kunstenaars met een psychische kwetsbaarheid, ontstaan vanuit en gevestigd op de historische site van het Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum. Yellow Art (vzw Pas-sage) ontving eerder een projectsubsidie uit het Kunstendecreet. Het **Jan Hoet Huis** in Geel is een locatie voor artistieke projecten en presentaties. **Tarmac** is een cultureel transfusiecentrum in Meerhout waar diverse kunstenaars zich verenigd hebben. Het **Jakob Smitsmuseum** ontsluit de kunstwerken en het culturele erfgoed van Smits en zijn collega's, en zoekt de dialoog met hedendaagse kunstenaars. De **Jef Geys Estate** in Balen ontfermt zich over het nalatenschap van de hedendaagse kunstenaar. Het **Art Center Hugo Voeten** is een privaat initiatief in Herentals, met een beeldentuin in Geel. **De Singer** is een muziekclub in Rijkevorsel. Enkele van de vele festivals in de regio zijn Graspop Metal Meeting (Dessel), Groezrock (Meerhout), Reggae Geel, SJOCKfestival (Gierle), Pennenzakkenrock (Mol), Festival Special (Geel) en de Antilliaanse feesten in Minderhout.

Verder zijn er in de Kempen **individuele kunstenaars en kleine gezelschappen en initiatieven** actief. Slechts enkelen kunnen rekenen op Vlaamse kunstenaarsmiddelen. (Zie ook volgende pagina's Vlaamse subsidiëring van het Kempense kunstenaarslandschap)

De **cultuurcentra** in de regio zijn CC 't Getouw in Mol, CC de Werft in Geel, CC 't Schaliken in Herentals, CC Zwanenberg in Heist-op-den-Berg. Met cultuurhuis de Warande bundelen ze de krachten in het samenwerkingsverband 't Pact, wat betreft programmering en communicatie. De Kempen kent daarnaast heel wat actieve **gemeenschapscentra** met een eigen programmering: CC Baarle, GC Hoogstraten, GC 't Heilaar Beerse, GC De Wouwer Ravels, De Djoelen Oud-Turnhout, GC Den Dries Retie en vrijetijdscentrum De Kruierie Balen. Voor **Uitpas Kempen** werken de lokale besturen van Beerse, Hoogstraten, Lille, Oud-Turnhout, Ravels, Turnhout en Vosselaar samen. In de cultuurcentra en gemeenschapscentra worden ook films vertoond, net als bij de twee commerciële spelers in de regio: UGC Turnhout en Studio Geel.

In het **decreet bovenlokale cultuurwerking** zijn er **drie intergemeentelijke samenwerkingsverbanden** erkend in de Kempen: Cultuurnetwerk Kempen (CNEK) van gemeenten Balen, Dessel, Geel, Laakdal, Mol, Meerhout en Retie; Neteland van gemeenten Grobbendonk, Herentals, Herenthout, Olen en Vorselaar; en De Merode, waarbij de gemeenten deels in de Kempen liggen (Westerlo en Hulshout) en deels daarbuiten (Diest, Scherpenheuvel-Zichem en Tessenderlo). Ook zijn er in de Kempen **enkele projecten** gefinancierd uit dit decreet.

	Erfgoedcellen
cultureel erfgoed		UiTpas Kempen		andere kunstorganisaties
	1. Erfgoed Voorkempen		Cultuurcentra 't Pact		- De Singer
	2. Kempen Karakter		- Cultuurhuis de Warande (Turnhout)		- Creative Factory
	3. Erfgoed Noorderkempen		- 't Getouw (Mol)		- De Ruimte
	4. k.Erf		- de Werft (Geel)		- Frans Masereelcentrum
	5. Erfgoedcel De Merode		- 't Schaliken (Herentals)		- Jazz Club Houtum
	Streekplatform Kempen		- Zwanenberg (Heist-op-den-Berg)		- Art Center Hugo Voeten
	Avansa Kempen		andere cultuur-/gemeenschapscentra		- Yellow Art
					- Tarmac
					- ...
					Decreet bovenlokale cultuurwerking
intergemeentelijke samenwerking
					1. CNEK
					2. Neteland
					3. De Merode

HET KUNSTENLANDSCHAP IN TURNHOUT

Verder is **Avansa Kempen**, tot voor kort Vormingplus, als organisatie voor sociaal-cultureel volwassenen werk, een sterke speler die in de hele regio actief is. De Kempen kent vijf **erfgoedcellen** die actief zijn rond cultureel erfgoed: Erfgoed Noorderkempen, k.ERF en Kempens Karakter, en sinds kort Erfgoed VoorKempen en erfgoedcel de Merode.

Ten slotte zijn er enkele andere sterke spelers en samenwerkingsverbanden op regionaal niveau van betekenis voor de kunstensector in de Kempen. Allereerst is dat de **provincie Antwerpen** die met cultuurhuis de Warande een belangrijke rol speelt. Het **Streekplatform Kempen** lanceert het toekomstplan Kempenspact2030, waarin tien speerpuntprojecten worden geformuleerd. De Warande en AR-TUR zijn bij een aantal van deze projecten als partner betrokken.

De in maart 2021 door de Vlaamse regering goedgekeurde kadernota regiovorming heeft de intentie om samenwerkingen verder aan te jagen binnen de referentieregio's. Minister-president Jambon haalt in zijn Visienota Kunsten aan dat regionale spreiding een belangrijk speerpunt is. Het beknopte en niet-volledige overzicht van deze quickscan toont de kiemen die er liggen in de Kempen voor een meer intensieve samenwerking in de kunsten- en cultuursector op regionaal niveau.

**“STORMOPKOMST
geeft mij een ‘alles kan,
alles mag’-gevoel.”**

*Dempsey Hendrickx, KETNETheld
en peter van het festival*

**“Een heerlijk gedurfd
aanbod voor kinderen
en hun volwassenen
of...vice versa!”**

bezoeker STORMOPKOMST

We zien dat het Kempense kunstenederland geremd wordt en kwetsbaar is, doordat de regio in de hoofden en in het Vlaamse beleid al te vaak een ‘witte vlek’ blijft. Er is een perceptieprobleem: de regio lijkt voor de Brusselaar of Antwerpenaar ver weg. Lokale thema’s en opdrachten lijken minder interessant voor kunstenaars, al zien we daar langzaam een kentering.

Kunstendecreet

Bij de verdeling van subsidiemiddelen vanuit het Kunstendecreet zien we dat de Kempen als regio ver achter blijft, wanneer we kijken naar de geografische spreiding van middelen. Dit wordt gemaskeerd doordat analyses van de middelen vaak per provincie worden gegeven. Omdat (vanzelfsprekend) veel kunstmiddelen naar Stad Antwerpen gaan, verdwijnt daarbij al snel uit het zicht wat het beperkte aandeel voor de Kempense regio is.

Wat betreft werkingssubsidies voor de periode 2017-2020 zijn er slechts drie dossiers in de Kempen die een jaarlijkse bijdrage ontvangen voor hun structurele werking voor 584.000 euro/jaar (in 2017), met één bijzonder dossier dat als een van vijf organisaties een werkingssubsidie ‘buiten het Kunstendecreet’ ontvangt (Theater Stap voor 300.000 euro/jaar). In de gehele provincie Antwerpen krijgen 91 dossiers een structurele subsidie voor in totaal 25.835.225 euro/jaar. Dat betekent dat 2,3% van de werkingssubsidiemiddelen voor de Provincie Antwerpen naar de regio Kempen gaan. Terwijl in de Kempen 25% van de inwoners van de provincie wonen (464.500 inwoners van de 1.867.000 in de provincie).

En ook in de projectsubsidies en beurzen zien we dat er in de Kempen maar een klein aantal dossiers een toelage ontvangt. In de periode 2017-2020 ging dat over 13 projectsubsidies en 10 beurzen, terwijl er 43 aanvragen voor projectsubsidie en 20 aanvragen voor beurzen niet werden gehonoreerd.⁶

Een andere dataset van Kunstendecreet-subsidies toegekend in 2016-2017-2018 toont opnieuw de scheve verdeling in de provincie Antwerpen: 5 projectsubsidies van de 141 in de provincie Antwerpen zijn voor de Kempense regio, en 6 van de 126 beurzen.

Het is vanzelfsprekend dat het aantal toekenningen in Antwerpen heel wat hoger ligt, ook relatief gerekend naar bewoners. Wanneer we de cijfers van het Kunstendecreet voor de toekenningen in 2016-2017-2018 echter vergelijken met de andere grensregio’s Limburg en West-Vlaanderen zien we dat ook in die vergelijking de Kempen onderbedeeld is.

⁶ Deze cijfers over het Kunstendecreet voor 2017-2020 zijn verkregen via het departement CJM.

⁷ De indeling van de regio’s is gebaseerd op de voorzet van Minister Somers in november 2020.

⁸ De cijfers voor 2016-2017-2018 zijn gebaseerd op cijfermateriaal over het Kunstendecreet zoals ontsloten door Kunstenpunt.

Het aantal werkingssubsidies en projectsubsidies ligt in de Kempen aanzienlijk lager dan in de andere regio's, ook wanneer we dit verrekenen naar inwonersaantallen, en wanneer we in West-Vlaanderen de regio's Zuid-West-Vlaanderen en Westhoek afzonderlijk bekijken. ⁷ Enkel de Westhoek scoort nog lager dan de Kempen wat betreft projectsubsidies en beurzen. Waar we zien dat er vorige beleidsperiode extra aandacht is geweest voor dossiers in de provincie Limburg, kunnen we concluderen dat hier in de Kempen nog een stevige inhaalslag te maken is.

Vergelijking toekenning Kunstendecreet 2016-2017-2018 regio Kempen met regio Limburg en regio's West-Vlaanderen ⁸

regio	aantal inwoners	aantal werkings- subsidies	aantal werkings- subsidies /100.000 inwoners	aantal project- subsidies	aantal project- subsidies /100.000 inwoners	aantal beurzen	aantal beurzen /100.000 inwoners
Provincie Antwerpen	1.870.000	141	7,54	111	5,94	126	6,74
regio Kempen	460.000	3	0,65	5	1,09	6	1,30
Provincie (regio) Limburg	875.000	7	0,80	30	3,43	13	1,49
Provincie West-Vlaanderen	1.197.000	21	1,75	23	1,92	14	1,17
Zuid-West-Vlaanderen	308.700	8	2,59	7	2,27	4	1,30
Westhoek	201.500	3	1,49	1	0,50	0	0,00

Organroxx

Fondsen

Bij **Literatuur Vlaanderen** (voormalig Vlaams Fonds voor de Letteren) zien we dat het aantal creatiedossiers (auteurs/vertalers) dat wordt ingediend bijzonder klein is: gemiddeld rond de 7% van de dossiers die worden aangevraagd in de provincie Antwerpen komt uit de Kempen. In de afgelopen vier jaar werden er 207 creatiedossiers goedgekeurd in de provincie Antwerpen, waarvan 13 dossiers uit de Kempen. Het aantal performedossiers (lezingen, manifestaties, ...) is wel aanzienlijk in de Kempen: 34% van de auteurslezingen in de provincie Antwerpen vindt plaats in de regio Kempen. Het gaat om dossiers van 100 euro per lezing, over vier jaar tijd goed voor 88.300 euro in de Kempen. Opvallend is dat er in de afgelopen vier jaar in de Kempen maar één dossier is toegekend voor leesbevordering/diversiteit, terwijl de Kempen op korte tijd een grote toename in diversiteit hebben gezien. Wat betreft literaire tijdschriften en organisaties zijn in de Kempen enkel Zacht Lawijd (Hoogstraten) en Stripgids (jaarlijkse subsidie van 35.000 euro) betoelaagd.⁹

Ook bij het **Vlaams Audiovisueel Fonds** (VAF) komen er beperkt aanvragen toe uit de Kempen. MOOOV wordt structureel ondersteund vanuit het VAF met 540.000 euro voor de periode 2020-2022. Overige dossiers uit de Kempen zijn er niet, op enkele malen steun voor vertoning van Vlaamse auteursfilms aan CC Zwaneberg in Heist-op-den-Berg voor in totaal 6.500 euro in 2018 en 2019.¹⁰

⁹ Gebaseerd op cijfers via Literatuur Vlaanderen via Stripgids.

¹⁰ Gebaseerd op cijfers via VAF.

“Al vanaf mijn eerste jaar bij KAAIMAN voelde het elke woensdagavond opnieuw een beetje als thuiskomen. Tijdens de vier jaren wekelijkse KAAIMAN-momenten kon ik iets laten groeien waar ik nu de vruchten van pluk: ik heb mezelf daar ontdekt als theatermaker, ik vond er het plezier en de waarde van theater maken en spelen.”

Jana De Kockere, student drama, KASK Gent

“Bij KAAIMAN zie ik jongeren die willen spelen, maken en vermaken. KAAIMAN prikkelt die jongeren met theater. Het is een prille broeihaard waar heel wat talent wordt gestimuleerd en waar dat talent zich graag mee blijft identificeren als ik en collega's hen ontvangen in onze cultuurcentra.”

Imke Vannuffelen, stafmedewerker theater, dans en jeugd, CC de Werft Geel

MOCCV
WIKT AF
 film: Otez-moi d'un doute

welkom!

opkomende vertoningen:

19.08	10.00	10.00	The Pig Skin
20.08	10.00	10.00	Rembrandt & Mary-Joanette
21.08	10.00	10.00	The Dark of Silence

Like @mooxwerkstad •
 volg @mooxwerkstad •
 www.mooxwerkstad.nl

**Charter:
de gedeelde
ambities van
het Turnhoutse
kunstenlandschap**

De Turnhoutse kunstenorganisaties, cultuurhuis de Warande en de Stad Turnhout scharen zich achter de volgende krachtlijnen. Elke organisatie en het stedelijk beleid zullen daar hun verantwoordelijkheid in nemen. We rekenen erop dat het Vlaamse kunstenbeleid, en andere partners en beleidssectoren, de urgentie erkennen en ons volgen in deze ambities. Zodat het Turnhoutse Kunstenlandschap breed gedragen wordt en zijn impact kan versterken.

01. We geloven in de kracht van de kunsten om mensen gevoelig te maken voor het onbekende en nieuwe perspectieven aan te reiken. Daarmee oefenen de kunsten een wezenlijke impact uit op de samenleving.

02. We zien het als een belangrijke taak om de kunsten deel te laten uitmaken van de hele samenleving. We zetten ons in om meer groepen deel te laten uitmaken van de kunstpraktijk: kinderen en jongeren, nieuwkomers en mensen van diverse origine, mensen in moeilijke omstandigheden, en alle bewoners van onze stad en de regio die we nog niet bereiken. We treden buiten de geijkte paden en zetten de stap buiten onze muren. Ook streven we ernaar dat onze organisaties in hun werking, personeel en raad van bestuur een afspiegeling zijn van de samenleving.

03. We zetten ons in voor een solidair kunstenveld, dat zijn kracht vindt in verscheidenheid en samenwerkingen onderling. Door het versterken van artistieke, logistieke en zakelijke samenwerking en kruisbestuiving tussen de organisaties en individuele kunstenaars onderling. En met sterke banden en ondersteuning vanuit de lokale, provinciale en Vlaamse overheden.

04. We koesteren de dynamiek, wendbaarheid en kleinschaligheid van het Turnhoutse kunstenlandschap.

We omarmen de eigenheid van het landschap met een aantal krachtige kleine spelers en zetten ons in om dit landschap te verrijken. Een kleinschalige eigenheid combineren we met een grootschalig denken, met als doel de impact van de organisaties én van het ecosysteem als geheel te vergroten. We benadrukken tegelijkertijd de kwetsbaarheid van het landschap, zoals extra zichtbaar geworden in de coronacrisis. We roepen de lokale, provinciale en Vlaamse overheden en organisaties op tot een grote alertheid en inzet voor de belangen van kleine organisaties en de individuele kunstenaar. We stellen ons tot doel om in gezamenlijkheid te zoeken naar manieren om ons kunsten-ecosysteem meer weerbaar te maken.

05. Een krachtige kunstensector overstijgt haar lokale betekenis. Turnhout is een beginpunt van waaruit kunstenaars en kunstenorganisaties zich ontwikkelen met een grootschalige ambitie, nationale en internationale blik en impact. We koesteren en stimuleren kunstenorganisaties en kunstenaars om te groeien en hun werking en artistieke producties in heel België en tot in het buitenland te spreiden. Daarmee dragen ze de kracht en rijkheid uit van ons kunstenlandschap.

06. We streven ernaar de voedingsbodem voor het kunstenveld in de gehele regio Kempen te verrijken. We engageren ons vanuit het Turnhoutse kunstenlandschap om de samenwerkingen met collega-kunstenorganisaties en cultuurcentra in de Kempen te intensiveren, alsook met

organisaties in de bredere cultuursector en daarbuiten. We vinden het belangrijk om ruimte en kansen te bieden aan kunstenaars en organisaties in de Kempen om zich te ontwikkelen, te groeien en uiteindelijk de lokale betekenis te overstijgen. De Warande engageert zich vanuit haar provinciale opdracht om hierin een belangrijke rol op te nemen, samen met de andere kunstenuorganisaties, Stad Turnhout en de partners in de regio.

07. Garanties voor een goede basisondersteuning zijn essentieel. Sterke kunstenaars en een goed artistiek klimaat zijn de basis van ons landschap. Werkingssubsidies zijn onmisbaar om het ecosysteem weerbaar te maken, evenals andere vormen van overheidsfinanciering van lokaal tot Vlaams niveau. We ijveren voor een stevige financiële impuls om het kunstenulandschap in Turnhout – en in de Kempen – te activeren en de inhaalslag te maken om de geografische spreiding van kunstenuaanbod en kunstenupraktijken in Vlaanderen te garanderen.

Deze charter is onderschreven door Stad Turnhout, cultuurhuis de Warande en de kunstenuorganisaties AR-TUR, De Mannschaft, HETGEVOLG, Kaaiman, Kunst in Zicht, MOOOV, Organroxx, Omnes, STORMOPKOMST, Stripgids en Theater Stap.

DE TURNHOUTSE CONVENANTPARTNERS VOORGESTELD

Theater Stap vertrekt vanuit een gelijkwaardigheid die vooropstelt dat mensen met een mentale beperking die acteertalent hebben dit tot ontwikkeling moeten kunnen brengen. Al 35 jaar zet het gezelschap de artistieke kwaliteit van mensen met een beperking in de spotlights. Theater Stap is door de inbreng van gastregisseurs uitgegroeid tot een theaterwerkplaats waar minder valide acteurs en valide podiumkunstenaars en vormgevers elkaar ontmoeten.
www.theaterstap.be

Stripgids stelt zich ten doel promotie te voeren voor de strip in de ruimste zin van het woord. De organisatie schakelt zich in de rijke striptraditie van Turnhout. Stripgids heeft de ambitie om het internationale referentiebaken te zijn van de Vlaamse strip. Als projectenorganisatie en expertisecentrum legt ze de focus op de volgende projecten: het tijdschrift Stripgids dat structureel erkend is door de Vlaamse overheid, de Bronzen Adhemar en het Vlaams Documentatiecentrum voor de Strip en educatie (onder meer via tentoonstellingen). Met het project Rock Paper Pencil trekt Stripgids mee aan de kar van creatief ondernemerschap voor stripmakers en wil de organisatie nieuw talent de middelen en de knowhow aanreiken om zich verder te ontplooiën.
www.stripgids.org

STORMOPKOMST is een multidisciplinair presentatieplatform voor kinderen en volwassenen met een speciale focus op de kunstvormen en disciplines die weinig aan bod komen in de kinderkunstenorganisaties en de reguliere kinderprogrammering van de cultuurcentra: beeldende kunst, mediakunst, muziek, architectuur en interdisciplinaire kunstvormen met een van deze disciplines als vertrekpunt. Zeker buiten de grote steden komen kinderen hier haast niet mee in contact. Met een gevarieerd programma biedt STORMOPKOMST zowel kenners als passanten een kwalitatief ontdekkingsfeest aan.
www.stormopkomst.be

Organroxx promoot de cultuurhistorische waarde van het orgel in het algemeen en in het bijzonder de drie historische orgels van Turnhout: het Klais orgel in de O.L.V. Middelaeskerk, het Van Peteghem orgel van de Gasthuiszusters en het Le Royer/Potvlieghe orgel in de Sint-Pieterskerk. Omdat Organroxx vzw een plaats wil geven aan deze historisch waardevolle instrumenten in de 21ste eeuw gaat zij op zoek naar een nieuw publiek.
www.organroxx.com

Omnes is een artistieke en sociale vzw die zich richt op de uitwisseling tussen de EU en de MENA-landen (Middle East and North Africa). De organisatie wil een bruggenbouwer zijn tussen culturen. Met name door de burgers van deze landen bij elkaar te brengen wil Omnes het wederzijdse begrip verbeteren en zo aan het wederzijdse vertrouwen bouwen. Omnes vergroot de kennis, de erkenning en het respect tussen religies en overtuigingen, culturen en waarden. Dit alles gebeurt vanuit een diep geloof in mensenrechten en in fundamentele vrijheid, waaronder ook de vrijheid van meningsuiting. Met het organiseren van diverse soorten artistieke activiteiten wil de organisatie bijdragen tot het realiseren van dit doel.
www.omnesvzw.be

MOOOV heeft een passie voor kwaliteitsvolle films uit de hele wereld en een voorliefde voor films met zicht op de wereld. Met haar aanbod wil MOOOV het publiek confronteren, informeren en sensibiliseren. Deze drie sleutelwoorden zijn voelbaar in alle segmenten van de werking. De werking wordt uitgezet in vijf duidelijke onderdelen, die onlosmakelijk met mekaar verbonden zijn en dus voortdurend lijntjes naar mekaar uitgooien: het jaarlijkse 14-daagse filmfestival op acht locaties in Vlaanderen, de wekelijkse arthouse programmatie Zebracinema in een tiental bioscopen en culturele centra, Sembècinema dat borg staat voor de promotie en programmatie van wereldcinema uitgebracht door Belgische distributeurs, het eigen distributieluik waarbinnen kwetsbare films aangekocht en uitgezet worden over de hele Benelux, en tot slot MOOOV filmeducatie met een focus op een aanbod voor scholen en kinderen en jongeren in de vrije tijd.

www.moov.be

Kunst in Zicht kiest op een projectmatige manier al meer dan 30 jaar kordaat voor de functie participatie en zet kunsteducatie in binnen diverse sectoren als welzijn en onderwijs. Samen met deze sectoren bieden ze een cultureel, sociaal en economisch divers publiek oprecht kansen op cultuurparticipatie. Kunst in Zicht werkt aan de verbinding tussen het publiek en de kunsten. De organisatie brengt kinderen, jongeren en hun begeleiders naar de kunsten en brengt kunsten(aars) naar hen. Zo staan in een labowerking voor kinderen en jongeren én tijdens vorming en coaching van hun begeleiders twee doelen voorop: leren door de kunsten én interesse ontwikkelen voor de kunsten.

www.kunstinzicht.be

KAAIMAN is de jongerentheaterbroedplaats die woont in cultuurhuis de Warande. Jongeren ontdekken en maken er samen met professionele coaches theater in al zijn facetten: van een idee bedenken tot het op de scène realiseren. KAAIMAN vertrekt daarbij vanuit de fascinaties van zowel de jongeren als de coaches door in het onderzoek de verbeelding van beiden aan het werk te zetten. Ze zoeken naar gepaste vormen, bouwen, breken af, bouwen opnieuw, zoeken naar treffende woorden, rake beelden, warme melodieën, een passend ritme, straffe bewegingen ...

www.kaaiman.org

HETGEVOLG is een theaterwerkplaats waarbij iedereen een andere kijk ontwikkelt op iedereen en waar iedereen kan kennismaken met een andere menselijkheid. HETGEVOLG staat voor de filosofie dat in iedere mens een kunstenaar schuilt en in iedere kunstenaar een mens. Van daaruit ontwikkelen zij producties in combinatie met participatieprojecten en vice versa. De belangrijkste drijfveren: het geloof in de mens en in de kracht van het theater. Gedreven door een sterk maatschappelijk engagement geeft HETGEVOLG de 'ander' (lees: anderstalige nieuwkomers, vluchtelingen, mensen in armoede ...) een gezicht met een verhaal. Een verhaal waarin iedereen zich herkent. Waardoor de 'ander' voor het publiek plots heel dichtbij is.

www.hetgevolg.be

HET KUNSTENLANDSCHAP IN TURNHOUT

De Mannschaft is een Turnhouts professioneel theatergezelschap en het artistieke kind van kempenzonen Michai Geyzen (Olen) en Stijn Van de Wiel (Turnhout). De Mannschaft heeft een fascinatie voor de maatschappelijke rand, voor het onuitgesprokene en voor de mens zoals hij is als niemand kijkt. De voorstellingen van De Mannschaft zijn bijzonder, omdat ze snedig, maar ook ontroerend zijn, plat, edoch poëtisch, hard, maar ook hilarisch. Momenteel maakt De Mannschaft voorstellingen voor jongeren, omdat de thema's en de taal en vorm jongeren erg aanspreken. Toch blijft De Mannschaft zoeken en experimenteren in vorm en taal. De Mannschaft kiest resoluut voor Turnhout als uitvalsbasis en tracht, per project, hun ploeg zoveel mogelijk te bemannen of bevrouwen met fantastische (jonge) mensen uit de Kempen.

AR-TUR is het centrum voor architectuur, stedelijkheid en landschap in de Kempen. AR-TUR streeft naar een zo groot mogelijke impact op de ruimtelijke kwaliteit van de gebouwde omgeving in de regio Kempen. De Antwerpse Kempen dient daarbij als dé experimenteerplek voor de rest van Vlaanderen. Vanuit de specifieke omgeving van een kleinere stad als Turnhout en haar landelijke omgeving brengt AR-TUR via culturele programma's professionele en maatschappelijke actoren betrokken bij ruimtelijke kwaliteit in gesprek, met elkaar en met de inwoners van de regio.

www.ar-tur.be

58

De Warande is een multidisciplinaire instelling van de provincie Antwerpen, die stevig verankerd is in de stad Turnhout, maar breder focust: de directe én ruimere regio zijn het werkterrein. De Warande was een van de eerste cultuurcentra van Vlaanderen en als cultuurhuis vervult zij vandaag op vele vlakken nog steeds een pioniersrol. Cultureel ondernemerschap zit de organisatie in het bloed. Wie Warande zegt, zegt partners. De Warande heeft een sterke eigen ploeg, maar ziet zich niet als eiland functioneren. De Warande is een netwerkorganisatie. Partnerships met meerwaarde en met een win-win zijn de insteek bij het realiseren van de culturele en maatschappelijke opdracht. De kunsten, de gebruiker en opkomend talent zijn daarbij het vertrekpunt en de eerste focus, actuele maatschappelijke uitdagingen het zeker kompas.

www.warande.be

Cultuurcoördinatie Turnhout is het aanspreekpunt voor, de ondersteuner van en de verbinder tussen de kunstorganisaties actief in de stad Turnhout. Duurzame kwalitatieve en inhoudelijke trajecten en samenwerkingsverbanden worden hierbij uitgebouwd. Samen met de convenantpartners wordt het Copa-overleg actief vorm gegeven.

“They are the most amazing
actor team
The kindest kind that you’ve ever
seen
They speak from their heart
No one falls apart
And then they hit the scene
They speak out without doubt
but with sentiment
Their eyes glow when you give
them a compliment
They surely have a groove
Always on the move
What an entourage!”

Wouter Vanreusel, buurman Theater Stap

“Een voorstelling van de Stappers
is oprecht en eerlijk theater.
Een goed verhaal komt onder
deskundige en betrokken leiding
tot leven door gepassioneerde,
kwetsbare en talentvolle spelers.
Een feest om naar te kijken!”

Winnie Kieft, bezoeker Theater Stap

NOOIT
MEER
OORLOCH

WEG

de wereld is

HET KUNSTENLANDSCHAP IN TURNHOUT

Bronnen

- *Cultuurnota CultuurNetwerk Kempen 2020-2025, beleidsnota voor het intergemeentelijk samenwerkingsverband van Balen, Dessel, Geel, Laakdal, Meerhout, Mol en Retie.*
- *Cijferoverzicht Kunstendecreet via Kunstenpunt*
- *Omgevingsanalyse Lokaal Bestuur Turnhout 2018*
- *Stadsmonitor Centrumsteden 2017*
- *Divers cijfermateriaal via de kunstenorganisaties.*

“Eén op tien bekende Kempenaars benoemde in het afgelopen jaar de Warande in onze rubriek over de vijf meest bepalende plekken in diens leven. De Warande wordt zo vaak vernoemd dat het moeilijk wordt jullie nog origineel in beeld te brengen.”

Elise Van Doninck, journaliste Gazet van Antwerpen

“Super! Ik kom er bijna elke schooldag en het is echt lekker ontspannend”

'ItsYaBoyKarim' gaf op Google Review de Warande vijf sterren. Voor en na schooltijd is de Warande geopend als hangout voor jongeren uit Turnhout en omstreken.

HET KUNSTENLANDSCHAP IN TURNHOUT

Colofon

Deze landschapsschets is het resultaat van het initiatief en het gezamenlijk denkproces van het lokaal bestuur Turnhout, cultuurhuis de Warande en de kunstenuorganisaties die convenantpartner zijn van de Stad.

Samenstelling en redactie: Evelien Pieters

Vormgeving: Charlotte Wouters

Turnhout, februari 2021

“Eigenlijk win ik nu de Oscar van de strips. Stiekem droomde ik hier al sinds het begin van mijn carrière van.”

Charel Cambré, winnaar Bronzen Adhemar 2020, uitgereikt door Stripgids

“Stripgids is het mooiste stripblad van Europa”

De Volkskrant

HET KUNSTENLANDSCHAP IN TURNHOUT

